

Rigide roller

Foto: Sibylle Fendt

ANMELDELSE / 23.10.23

Fatma Aydemirs 'Ånder' rusker op i berøringsangsten og skildrer de problematiske sider af et tysk-tyrkisk indvandermiljø.

Josefine Dahl Olsen

Del artikel: [f](#) [t](#)

Året er 1999, Emine ankommer til Istanbul med sin teenagesøn Ümit og teenagedatter Peri. Hendes mand Hüseyin er faldet død om af et hjerteanfald, netop som han har overtaget nøglerne til den lejlighed i Istanbul, som skulle danne ramme om ægteparrets pensionisttilværelse. Hüseyins drøm var at vende tilbage til hjemlandet Tyrkiet efter tredive år i Tyskland, hvor han har knoklet på de tyske fabrikker for at spare op til en moderne bolig i et tyrkisk arbejderkvarter.

Tyske Fatma Aydemirs anden roman *Ånder* tager livtag med den tysk-tyrkiske indvandrerhistorie ved at dissekere laget af hemmeligheder og fortier, som hersker i familien Yilmaz. Desværre lykkedes hun kun delvist, da romanen flyder over med kulturelle klicheer, der lidt for ofte bekræfter eksisterende fordomme om indvandrerfamilier, fremfor at stille nye positioner til rådighed. Klicheerne starter sådan set allerede, da Emine træder ind i lejligheden i Istanbul. I dagligstuen sidder

fjerne slægtninge, fætre, kusiner og nabokoner og sørger. De tyrkiske kvinder fremstilles som halvdumme og teatralske. »Inde i lejligheden sad der mindst halvtreds kvinder klos op ad hinanden, de bad og græd og bad, som havde de gennem alle årene øvet sig ligeså meget i at græde, som i at bede.«

Romanens epilog starter i en formanende du-form. »Du, Hüseyin, vidste allerede første gang, du kom til Istanbul, at du på et tidspunkt ville vende tilbage hertil. Tyskland var ikke det, du havde håbet, Hüseyin«. Og sådan fortsætter det, indtil hele Hüseyins liv er forklaret og gjort op. På samme måde slutter romanen i du-form, denne gang er det Emines liv, der bliver forklaret. »Du skammer dig over, at du var misundelig på din datter og over, at du måske stadig er det. Misundelig over Sevdas ubesværethed, misundelig over hendes naive tro på, at hun er fri (...) For du har aldrig villet noget, Emine.«

Gennem romanens fem kapitler skildres Hüseyin som den fjerne, selvopofrende far, der har slidt sig selv op i den tyske industri, mens Emine har siddet forbitret og apatisk i sofaen uden ambitioner om at lære tysk, og med en daglig tur i Aldi som eneste afbræk fra madlavning og børneopdragelse. Den yngste søn Ümit er forelsket i fodboldkammeraten Jonas, og da det bliver afsløret i form af et kærlighedsbrev gemt i en sovepose, begynder han i terapi hos dr. Schumann, der skal kurere den »identitetsforstyrrelse«, det ifølge doktoren er at elske en mand. Et synspunkt, der som forventet bakkes op af Ümits forældre. Også familiens rebel Peri er skildret en anelse for stereotyp, hun har kohl under øjnene, går altid i sort og læser en kandidat i germanistik og skriver speciale om Nietzsche, mens hun, når hun er hjemme i boligblokken, forsøger at forklare sin undertrykte, uvidende mor, at køn er en social konstruktion.

Den ældste datter Sevda er historien om familiens mønsterbryder, hun fik aldrig lov at gå i skole og mod sin vilje bliver hun giftet bort til en fortrukket »dovendiderik« af en ægtemand, der bor så kummerligt, at armoden ikke er til at overse. Lejligheden er »hundekold og møgbeskidt« og stinker værre end et motorvejstoilet. Sevda må bruge de første mange dage på at gøre lejligheden rent med klorin, og hurtigt indser hun, at hun er fanget. Ægtemanden bruger sine aftener og fabriksløn på bodegaen, mens Sevda er bundet til hjemmet og børnene. En nat hvor Sevdas mand igen er ude at drikke og Sevda har nattevagt på vaskeriet, stikker en gruppe nynazister brand til loftrummet, og endelig indser Sevda, at manden ikke kun er til skade for hendes mentale helbred, men også for børnenes sikkerhed. Derefter følger skilsmissen og Sevdas kamp for at overtage en italiensk restaurant.

Til sidst er der familiens ældste søn, Hakan, der nægter at indtage rollen som familiens nye overhoved efter Hüseyins død. I stedet lever han som bad-boy og

»perker«. Han har en godtroende, stabil tysk kæreste, samtidig med, at han har sidespring med dullede, solariebrune piger, han ikke respekterer. I en rus af Red-Bull kører Hakan til sin fars begravelse ned gennem Østeuropa, bliver stoppet af politiet, der behandler ham som »en lovløs perker på stoffer«, en fordom, Hakan gennem romanen ikke gør meget for at modbevise. Det bliver skåret ud i pap i form af retoriske spørgsmål, der frarøver læseren fornøjelsen af at læse bare lidt mellem linjerne. »Du er så meget mere end det, hvorfor bestemmer du ikke selv, hvad du vil være? Hvorfor skal du absolut spille den rolle de trækker ned over hovedet på dig?« skriver Fatma Aydemir ledende.

De mange overforklaringer, retoriske spørgsmål og stive karakterer gør, at Ånder ikke formår at hæve sig op over triviallitteraturen. Portrætterne af Emine og de fire søskende føles for fortænkte og stilerede til at passe ind i en større fortælling om en tyrkisk-kurdisk indvandrerfamilie. *Ånder* er godt debatstof, for der er brug for autentiske stemmer, der taler højt om de problemer, der til stadighed hersker i indvandermiljøer, plus den skade kravet om assimilation skaber, fordi assimilation i realiteten er afslutningen på historien for dem, der udsættes for det.

Fatma Aydemir er en stemme, der rusker op i berøringsangsten, som den tyske offentlighed (såvel som den danske) gør sig skyldig i, når de (vi) nægter at se på kulturelle og religiøse forklaringer på årtiers fejlslagen integrationspolitik. Hvis *Ånder* har et budskab, er det, at visse religiøse og kulturelle værdier i indvandermiljøer (tvangsægteskaber, social kontrol, homofobi og det faktum, at mange indvandrerkvinder stadig ikke er på arbejdsmarkedet) udgør reelle problemer, og at de problemer også bunder i kulturforskelle og religiøse dogmer, vi ikke kan tillade i et sekulært retssamfund.

Fatma Aydemir viser alt det, men som skønlitteratur er det for dovent. Læseren bliver påduttet en masse forklaringer, intet er underspillet, og derfor bliver det kedeligt at læse. Karaktererne er forudsigelige, og vi kommer ikke for alvor noget nyt sted hen – i hvert fald ikke æstetisk og kunstnerisk betragtet.

Del artikel: [!\[\]\(cbe80b694ebd74fcfe136a095b608235_img.jpg\)](#) [!\[\]\(27df6be88af07602ea392719b144fe7f_img.jpg\)](#)

ANNONCE